

Trdina Janez, Zbrani spisi, VII. knjiga: Bajke in povesti VI. Založil L. Schwentner. V Ljubljani 1909. 8°. 232 str. Cena broš. 2·70 K, vez. 3·70 K.

Trdino štejem med prve učitelje slovenskega ljudstva. Sicer ne poučuje v gospodarskih, kmetijskih ali obrtnijskih listih s suhoparno besedo in učeno navlako, ampak potuje po malone vseh dolenskih krajih od Višnje Gore do Metlike, od Krškega do Ribnice in Kočevja. Prenočuje često po kmečkih krčmah na slami ali senu, uživa dolensko gostoljubje v premnogih hramih in zidanicah, obiskuje božja pota na Žalostni Gori, na Zaplazu, pri Materi božji pomočnici poleg Kostonjevice, pri Treh Farah poleg Metlike itd. in se udeležuje vsakovrstnih bližnjih in daljnih semnjev, pa tudi brezbrojnih cerkvenih shodov in proščenj, da študira med Dolenjci, v tej glavni in najčvrstejši koreniki Slovenstva, našo narodnost, naš značaj in sploh vsa svojstva našega plemena. (Prim. njegova avtobiografska pisma v Ljubljanskem Zvonu 1906, str. 428.)

Na jesen 1867. l. je začel v Bršlinu pri Novem mestu te študije. Razkril je mnogo ran našega življenja, a se pomudil tudi pri marsikateri lepi strani Kranjcev, odnosno Slovencev. A kar je največ vredno, svoje misli nam razodeva v bajkah in povestih in ne v duhovitih, oziroma duhomornih člankih. V gostilno se usede in poslušča pri poliču vina razgovor pivcev, ali ga prepodi nevihta pod streho ljubeznivega vaščana, ali pa se sreča na cesti, v gozdu ali kjerkoli z osebami svojih „Bajk in povesti“. Beseda da besedo, a vsak razgovor se pleče o tem, kako bi se povzdignilo blagostanje ali npravno življenje naših ljudi. Trdina sam govori redkokdaj; besedo pušča možem in ženam, dobrim in slabim, a ponajveč takim, ki so se povzpeli iz nič do denarja.

To obliko pouka smatram za naše razmere za najbolj uspešno, ker je slovenski kmet proti gospodi še vedno preveč nezaupljiv in ne vselej po krivici.

Jasneje nego iz katerekoli druge knjige se zrcali Trdinov poučni namen iz šestega zvezka njegovih „Bajk in povesti“. „Jana“ se mi zdi napisana nalašč v pouk lepim dekletom na deželi, zato tudi nima pravega konca, ampak je prezgodaj odsekana kakor marsikatera izmed verskih bajk. Trdina kaže tu na obrt, ki obeta več zaslužka in naklada manj truda nego kmetijstvo. Govori tudi zoper razvado nekaterih naših delavcev, zlasti delavk, češ, „Jana se ni sukala kakor kaka vrtavka, hodila in delala je raje počasno kakor naglo, večkrat je tudi par trenutkov postala in premišljevala, ali prav zato, ker je vsako reč tako dobro natanko prej preudarila in pretehtala, vršili so se posli o pravem času, na pravi način in nikoli ne gospodarjem v škodo, zgubo ali sramoto“.

V „Službi“ nam pove Haskovo pravljico o delitvi zemlje med Hrvata in Kranjca, ki sta prišla zadnja na vrsto, ko je delil Bog svet med narode. Njena ideja se vleče skozi celo knjigo: našemu narodu se ni treba seliti med tuje ljudi, v tuji svet čez morje; če ga tare revščina doma, je njegov kruh, njegova Amerika v sosednji zemlji naših bratov Hrvatov.

Pričujoča knjiga „Bajk in povesti“ nastopa proti provincijalizmu, ki je razširjen zlasti pri nas, brani hrvaški narod in jezik in uči bratovsko vzajemnost.

Njena ideja je krasna že z narodnega stališča. Kajti ko se izseljujejo Slovenci čez morje, se naseljujejo in bogate Švabi na zemlji onkraj Kolpe. Čas bi bilo, da bi padla pogubna pregrada, katero je navalila do oblakov visoko domača zavist in nevednost, posebno pa tuja laž in zatiralčeva zloba (str. 138.).

Knjiga nam podaja tudi sicer toliko uvaževanja vrednih misli in nauk, da ji želimo, da bi jo imela vsaj vsaka naša vas in se učila iz nje, kako grda je hinavščina ali mrzla sebičnost med otroki in starši ali kako strašna je slovenska svojeglavnost, slovenska trdovratnost, dalje da se sovražita vino in težko delo, da praktični ljudje še nikdar niso bili skopuhi, koliko zmore medsebojna pomoč („Hudevci!“) itd. „Berači“ so v tem oziru skoro osameli v slovenskem slovstvu.

Bralna društva, ljudske knjižnice in slične naprave naj segajo prav pridno brez razlike mišljenja po tej knjigi, v kateri čitam na 141. strani: „Zame je na svetu en Bog, ena vera, ena kranjska dežela, ena ljubica mojega srca! — — —“ in v kateri se govori o duhovnikih jako spoštljivo, o veri pa kot o svetinji našega naroda.

Prepričan sem, da bode čitalo knjigo naše ljudstvo rado, kakor sploh čisla Trdino. Saj je on pisatelj našega naroda po lahkem in splošno umevnem slogu, polnem zdravega sarkazma, in po snovi. Sicer so se zarodile „Bajke in povesti“ v njegovi fantaziji, toda v narodnem duhu, poleg narodnih spominov, poročil in nazorov. V dušo slovenskega naroda ni pogledal nihče tako globoko kakor on. Kako lepo pripoveduje o slovenskih zakoncih, ki se sramujejo skrivnosti zakonske postelje pred svetom in se zato vedejo na zunaj, kakor bi se ne zmenili drug za drugega, ali o slovenskih materah, ki ves dan in vso noč božajo in poljubujejo mrtvega otroka in se jokajo in ihte dan za dnem, včasih po več tednov, dokler ne usahne vir solza, a govore o svojih miljencih (str. 155.): . . . „Komaj spravim enega na noge, že se prisili na svet in na moja pleča drugi, pa tretji, pa četrti. Omožena sem komaj pet let, imam že štiri take krokarje, da se ne morem ganiti med njimi. Takrat, oho, takrat se človek lahko veseli, kadar mi da prasica kakih osem mladičkov, sitnosti je tudi z njimi, ali že čez pol leta pa tudi prireja, da kaj izda. Ali pa če se poleže lepo tele, kak junček, dobim zanj čez tri leta stopetdeset goldinarjev. Kdo pa mi da le en groš za vse te štiri lakotnike? Saj bi jih rada prodala ta hip vse, ali se ne bo našel kupec zanje, če jih grem ponujat v križemsvet. Me uboge kmečke matere smo res take sirote, da bi točila lahko za nas kaka usmiljena duša krvave solze!“

Enako trdo kakor o „vampih“ govore o svojih možeh, n. pr. „Kaj pa moj! Prodal je žito, ali pa mislite, da je plačal davke? Njegova davkarija je pri Froncu (krčma v Novem mestu). Prej se nikoli ne pritepe domu, dokler ne zažre pšenice do zadnjega zrnca. Valja se, domu tavajoč po blatu ko svinja. Obleke ne napravlja ne meni, ne sebi. Rubili so nas že dvakrat. Čez pet let pojdem beračit, če se mrha ne zaduši prej v kaki mlaki“ (str. 159.).

Toda zapomniti si je treba za vselej, da je Slovenec v besedah hud in tudi hudoben, v dejanju pa krotak in blagodušen.

Predvsem so vredni Trdinovi spisi zato priporočila, ker pomnožuje in bogati v njih stare narodne nazore z idejami napredujočega časa: z rodoljubjem, svobodoljubjem, slovenstvom in slovanstvom, s hrepenenjem po prosveti in vseh drugih zakladih, ki pospešujejo človeško blaginjo.

Njegov jezik je vzoren. Prvič je pilil svoje spise in dobro prej premislil, predno je kaj zapisal, saj se je celo jezil nad majhnimi tiskovnimi pogreški, drugič

se je učil od naroda za narod. Opozarjam tu na izraze, kakor: „To nagnenje (ljubezen) se mora prej izonegaviti“ in podobne. V tem oziru se mi zdi najbolj značilna „Kukavica“. Zato se čudim, kako se je moglo pri nas razmišljati (n. pr. I. Cankar v Ljubljanskem Zvonu l. 1905.), ali postane Trdina naroden pisatelj ali ne. Da je postal narodov ljubljenec, tega nas uči izkušnja. Iz izkaza, ki ga je priobčila „Ljudska knjižnica“ v mariborskem „Narodnem domu“, posnemamo, da se je prečitalo l. 1909. Jurčiča 331, Krsnika 188, Tavčarja 134, Cankarja 120 in Trdine 149 knjig, in to v okraju, ki je kolikor toliko tuj za Trdinove „Bajke in povesti“.

Čudim pa se Trdini kot pisatelju, da je imel tako malo zmisla za opisovanje naravne krasote dolenske strani. Kdor je videl enkrat novomeško okolico, je ne pozabi nikdar več kakor ne njenih ljudi. In Trdina sam pravi v svojih avtobiografskih pismih, da so ga Gorjanci tako očarali, da jih je izbral za domovino svojim bajkam in povestim, ali pa na drugen mestu: „Stifter se mi je najbolj priljubil radi svojega prekrasnega, originalnega sloga in jezika in velepoetičnega risanja prirode“ (Ljubljanski Zvon 1906, str. 81.). Kako lepa je Trška gora, a kako nepoetično jo je opisal Trdina na str. 206! Poezije svoje zemlje ne čutijo in ne vidijo naši pisatelji. Love se v besedah in hodijo slepi mimo najkrasnejših prizorov. Kje je slovenski poet, ki je kdaj zapel 'ako veličastno himno poeziji vinorodnih spodnještajerskih gor, kakor jo je Nemeec Rudolf Bartsch v svojem romanu „Zwölf aus der Steiermark“! . . .

Ne morem si kaj, da ne bi omenil končno Trdinove posebnosti glede besednega reda: „kajti se je napovedalo več domačih fantov“ (str. 129 in drugod). Tudi sicer osupne bralec tuintam ob stavi besed pri naslonicah; dosledno piše Trdina „z lepo“. Nedoslednosti v pisavi je jako malo, nekatere oblike in izrazi so za Trdino nenavadni. Ali jih ima na vesti — anonimni urednik? *Dr. Lokar.*

A. S. Puškin: Jevgenij Onjegin. Preložil dr. Ivan Prijatelj. (Prevodi iz svetovne književnosti VI.) V Ljubljani 1909. Izdala in založila Slovenska Matica. 8°, 220 str.

Za „Gorskim vencem“ in „Faustom“ je izdala Matica letos delo visoke umetniške cene, ki pa je obenem zanimivo tudi za širše občinstvo. Prevod je oskrbel dr. Ivan Prijatelj, ki si je s svojimi prevodi iz slovanskih jezikov in iz francoščine pridobil glas enega naših najboljših prelagateljev. Poleg prevoda je dodan tudi — na preskopo odmerjenem prostoru — spreten uvod za umevanje Puškina in Onjegina, ki nekako na zunaj kaže, s kako ljubavjo in intimno poglobitvijo je prelagatelj vršil svoj nikakor lahki posel. V tem uvodu nastopa kot znanstvenik in poet, ki je spoznal Puškinu „glavo in srce“, ki pa zna z veliko spretnostjo to znanje dajati tudi drugim in jim tako odpreti vpogled v globlje žitje in bitje navidez tako lahkega, površnega „Onjegina“. Prevod se bere cele dolge partije kakor original; v njih se je prelagatelj pokazal kongenijalnega tolmača, ki se je popolnoma vglobil v izvornik in ga podal z vso njegovo očarujočo prešernostjo, ki je tudi v tempu prevoda srečno zadel vso ono prikrito resnobo ženija, ki se skriva za gladko, salonsko ironijo, nedolžnimi zabavljicami in „okroglimi“ verzi, ki zvane tuintam — navidez! — kakor kaka brezskrbna lajnarjeva poskočnica. Pismo Tanje (verz 1776—1854) je divno prevedeno, ne z dosledno pridržanim metrom izvornika „Pesem deklet“ (verz 1967—1984). Posebno pa so se posrečili opisi narave, kakor n. pr. opis jeseni (2446—2487) in opis zime (2614—2641).

Snov sama po sebi in Puškinova tehnika zahtevata od onega, ki hoče „Onjegina“ brati s popolnim užitkom, nekaj več literarne in kulturne izobrazbe, nego je